

براساس آمار حساب‌های ملی، ارزش افزوده گروه «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» در سال ۱۳۸۹ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶، از ۴/۶ درصد رشد نسبت به سال قبل برخوردار بود؛ به گونه‌ای که سهم این بخش از تولید ناخالص داخلی در سال مزبور به ۹/۱ درصد رسید.

جدول ۷-۱- عملکرد ناوگان حمل و نقل کشور در سال ۱۳۸۹

کالا	مسافر		کالا
	تعداد (میلیون نفر) سهم (درصد)	مقدار (میلیون تن) سهم (درصد)	
جاده‌ای	۸۹۶/۰	۹۳/۶	۷۵/۷
ریلی	۲۸/۸	۳/۰	۴/۷
دریایی	۸/۸	۰/۹	۱۹/۶
هوایی	۲۴/۰	۲/۵	*
کل	۹۵۷/۶	۱۰۰/۰	۷۱۴/۷

ماخذ: سالنامه آماری سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای، سالنامه آماری راه‌آهن ج.ا.ا، سازمان بنادر و دریانوردی و وزارت راه و ترابری

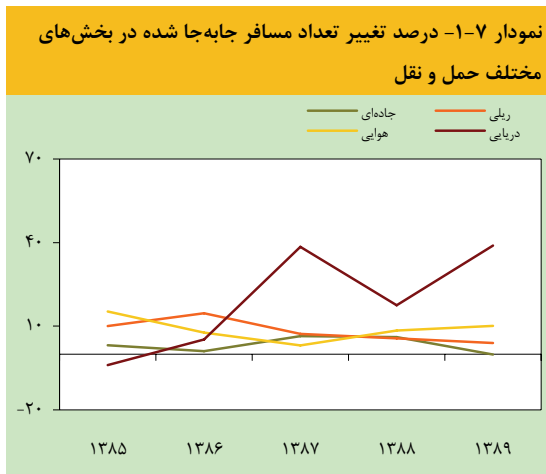
بررسی عملکرد حمل و نقل برحسب جابه‌جایی مسافر و حمل کالا در سال ۱۳۸۹ نشان می‌دهد در بخش حمل و نقل زمینی (ریلی و جاده‌ای)، در مجموع ۹۲۴/۸ میلیون نفر مسافر و ۵۷۴/۵ میلیون تن کالا جابه‌جا شد که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۰/۱ درصد کاهش و ۴/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، در بخش‌های حمل و نقل دریایی و هوایی در مجموع ۳۲/۸ میلیون نفر مسافر و ۱۴۰/۳ میلیون تن کالا جابه‌جا شد که نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۶/۶ و ۷/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد.

بخش حمل و نقل به جهت ایجاد زیرساخت‌های توسعه، ارزش افزوده بالا و قابلیت اشتغال‌زایی مناسب (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) در اقتصاد از اهمیتی ویژه برخوردار است. زیرساخت‌های این بخش از یک سو به عنوان شریان‌های اصلی ارتباط بخش‌های اقتصادی با یکدیگر و همچنین حلقه واسط ارتباط بازارها در جابه‌جایی کالا و خدمت مطرح بوده و از سوی دیگر با کارکرد و ماهیت تسهیل جابه‌جایی مسافر ایفای نقش می‌نمایند. در عصر حاضر، با توجه به روند رو به گسترش ارتباطات بخش‌های مختلف اقتصادی با یکدیگر و افزایش تعاملات با دنیای خارج، در سراسر جهان نقش سیستم‌های حمل و نقل در بهینه‌سازی هزینه‌ها، سرعت جابه‌جایی، ایمنی و سطح خدمات ارائه شده، کلیدی و غیر قابل انکار می‌باشد. در ایران، اهمیت این بخش علاوه بر الزامات نهفته در تمهید زیرساخت‌های توسعه‌ای برای کمک به تولید ملی، به واسطه هم‌جواری کشور با آسیای میانه و کشورهای عراق، افغانستان و پاکستان و نیاز این مناطق به استفاده از قلمرو ایران برای توسعه تجارت و ترانزیت، دوچندان بوده و روزآمدی آن و توسعه سریع و به‌هنگام بخش حمل و نقل با تحولات اقتصادی منطقه به یک ضرورت و سیاست استراتژیک مبدل شده است؛ به نحوی که امروزه کارشناسان اقتصادی، صنعت حمل و نقل را صنعتی بالقوه توانمند می‌دانند که می‌تواند به عنوان یکی از منابع درآمدی جایگزین نفت در اقتصاد کشور ایفای نقش نماید.

فصل ۷ حمل و نقل

۷-۱- سرمایه‌گذاری دولت

۸/۲ میلیون تن کالا از طریق جاده‌های کشور ترانزیت شد که در مقایسه با عملکرد سال قبل ۴۱/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال مورد گزارش، تعداد مسافر جابه‌جا شده از طریق ناوگان عمومی حمل و نقل جاده‌ای (دارای صورت وضعیت سفر) به ۲۴۵ میلیون نفر رسید. عملکرد مزبور نسبت به سال قبل ۸/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. بر این اساس، تعداد نفر-کیلومتر مسافر جابه‌جا شده در سطح کشور ۵۹/۹ میلیارد نفر-کیلومتر بود که نسبت به سال قبل ۷/۶ درصد کاهش نشان می‌دهد. همچنین، در سال مزبور متوسط مسافر جابه‌جا شده و مسافت طی شده در هر سفر مسافری با صورت وضعیت به ترتیب ۱۲/۵ نفر و ۱۸۸ کیلومتر بود. در سال مورد گزارش، تعداد کل مسافر جابه‌جا شده در کشور توسط ناوگان حمل و نقل جاده‌ای ۸۹۶ میلیون نفر برآورد شد که از این تعداد ۴۵۲ میلیون نفر مربوط به سفرهای عمومی بود.

طول راه‌های تحت حوزه استحفاظی وزارت راه و ترابری (بجز راه‌های روستایی) در کشور تا پایان سال ۱۳۸۹ به ۷۸۰ هزار کیلومتر رسید که ۲/۵ درصد آن آزادراه، ۱۳/۷ درصد

براساس بودجه مصوب دولت، مبلغ ۴۱۷۴۹/۲ میلیارد ریال در قالب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی در بخش حمل و نقل (جاده‌ای، هوایی، دریایی و ریلی) برای سال ۱۳۸۹ در نظر گرفته شد که در مقایسه با رقم مصوب سال قبل ۲۵/۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. طبق آمار خزانه‌داری کل، مبلغ ۲۶۴۹۲/۳ میلیارد ریال (۶۳/۵ درصد رقم مصوب) به فصل مزبور پرداخت شده است که نسبت به سال قبل ۲/۱ درصد کاهش داشت.

جدول ۷-۲- اعتبارات تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای - ملی فصل حمل و نقل (میلیارد ریال)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷
فصل حمل و نقل	۲۶۴۹۲/۳	۲۷۰۶۸/۰	۱۶۶۳۴/۱
	-۲/۱	۶۲/۷	

مآخذ: خزانه‌داری کل، وزارت امور اقتصادی و دارایی

بر این اساس، برنامه‌های حمل و نقل جاده‌ای و راه‌آهن به ترتیب با ۶۳/۳ و ۳۲/۲ درصد بیشترین سهم از اعتبارات پرداختی به این فصل را به خود اختصاص دادند. همچنین، عملکرد برنامه‌های مزبور در این سال به ترتیب ۱۲/۴ درصد کاهش و ۲۵/۹ درصد افزایش داشت.

۷-۲- حمل و نقل کالا و مسافر

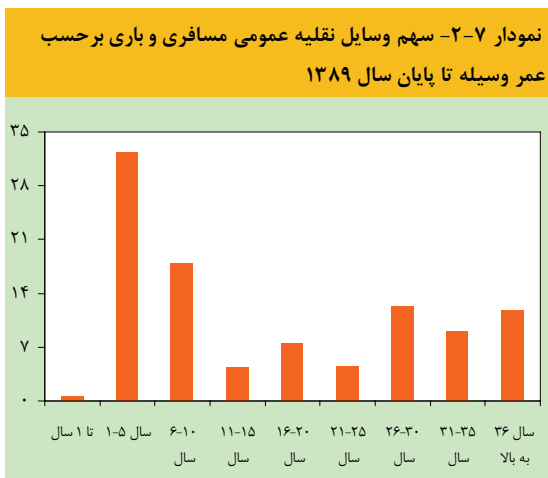
۷-۲-۱- حمل و نقل جاده‌ای

در سال ۱۳۸۹، سهم بخش حمل و نقل جاده‌ای از کل مسافر جابه‌جا شده و کالای حمل شده در کشور به ترتیب ۹۳/۶ و ۷۵/۷ درصد بود. بررسی آمار عملکرد بخش حمل و نقل جاده‌ای نشان می‌دهد که در مجموع ۵۴۱ میلیون تن کالا (اعم از کالای دارای بارنامه و بدون بارنامه) در سال مورد بررسی توسط این ناوگان حمل شد که نسبت به سال قبل ۴/۹ درصد افزایش داشت. همچنین، حدود

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

پایین ترین سهم از جانباختگان کشور را در مقایسه با سایر استان‌ها داشتند.

بزرگراه، ۲۷/۳ درصد انواع راه‌های اصلی و ۵۵/۵ درصد راه‌های فرعی می‌باشد.

بررسی کیفیت ناوگان حمل و نقل عمومی جاده‌ای کشور تا پایان سال ۱۳۸۹ نشان می‌دهد ۳۹/۵ درصد از ناوگان باری، ۱۴/۵ درصد از اتوبوس‌ها و ۶۸ درصد از مینی‌بوس‌ها بیش از ۲۰ سال عمر دارند. ترکیب ناوگان عمومی جاده‌ای نشان‌دهنده آن است که ۸۲/۵ درصد از مالکیت این ناوگان در بخش باربری و ۹۲/۹ درصد در بخش مسافری به صورت ملکی راننده می‌باشد و تنها ۲/۸ درصد مالکیت در بخش باربری و ۱/۷ درصد در بخش مسافری به صورت شرکتی اداره می‌شوند.

جدول ۳-۷- ترکیب ناوگان عمومی باری و مسافری

(درصد) برحسب نوع مالکیت تا پایان سال ۱۳۸۹

مسافری	باری	
۱/۷	۲/۸	ملکی شرکتی - موسسه
۹۲/۹	۸۲/۵	ملکی راننده
۱/۷	۵/۶	ملکی شراکتی
۳/۷	۹/۱	ملکی شخص دیگر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع کل

ماخذ: سالنامه آماری حمل و نقل جاده‌ای، ۱۳۸۹، سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای

در سال ۱۳۸۹، ۲۳/۲ هزار نفر در سطح کشور بر اثر تصادفات رانندگی جان خود را از دست دادند. این رقم نسبت به سال قبل حدود ۱/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. براساس آمار مذکور، تعداد جانباختگان ناشی از تصادفات جاده‌ای در سال مورد بررسی، ۱۴/۲ هزار نفر می‌باشد که نسبت به سال قبل ۴/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. بر این اساس، در تصادفات رانندگی، استان تهران با ۹/۸ درصد و استان‌های فارس و خراسان رضوی هرکدام با ۸/۰ درصد بالاترین و استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و ایلام هرکدام با ۰/۸ درصد

جدول ۴-۷- عملکرد حمل و نقل جاده‌ای کشور

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۴/۹	۰/۸	۵۴۱/۰	۵۱۱/۵	حمل کالا (میلیون تن)
۴۱/۹	۲۳/۴	۸/۲	۵/۸	ترانزیت کالا (میلیون تن)
				جابه‌جایی مسافر
-۰/۲	۶/۱	۸۹۶/۰	۸۴۵/۸	کل جابه‌جایی مسافر (میلیون نفر)
-۸/۳	۰/۶	۴۵۲/۰	۴۹۳/۰	جابه‌جایی از طریق ناوگان عمومی (میلیون نفر)
-۸/۲	-۵/۲	۵۰/۴	۵۴/۹	سهم حمل و نقل عمومی از جابه‌جایی مسافر (درصد)

ماخذ: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای

(نفر)

جدول ۷-۵- تعداد متوفیات ناشی از تصادفات رانندگی

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷		
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷		
-۵/۶	-۲/۱	۶۶۶۶	۷۰۵۸	۷۲۱۳	درون شهری
۴/۶	-۲/۱	۱۴۱۷۶	۱۳۵۵۶	۱۳۹۸۴	برون شهری (جاده‌ای)
۱/۲	۸/۸	۲۲۰۶	۲۱۷۹	۲۰۰۲	جاده‌ای روستایی
۱۱/۰	۱۱/۰	۲۰۱	۱۸۱	۱۶۳	نامعلوم
۱/۲	-۱/۷	۲۳۲۴۹	۲۲۹۷۴	۲۳۳۶۲	جمع کل

ماخذ: سالنامه آماری سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای، سال ۱۳۸۹

غیرنفتی) توسط خطوط ریلی ترانزیت شد که در مقایسه با سال قبل ۳/۷ درصد کاهش داشت.

بررسی وضعیت ناوگان حمل و نقل ریلی کشور نشان می‌دهد که تعداد لوکوموتیو در اختیار در پایان سال ۱۳۸۹ به ۷۰۴ دستگاه رسید که نسبت به سال قبل ۵/۱ درصد رشد داشته است. در این سال نسبت تعداد لوکوموتیو در سرویس به کل لوکوموتیو (ضریب بهره‌برداری) معادل ۵۸/۸ درصد بود که نشان‌دهنده ۲/۲ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل است.

در سال ۱۳۸۹، به ترتیب ۸۲/۳ و ۴۲/۷ کیلومتر از خطوط ریلی، بهسازی و احداث گردید.

۷-۲-۲- حمل و نقل ریلی

در سال ۱۳۸۹، ۲۸/۸ میلیون نفر مسافر از طریق ناوگان ریلی جابه‌جا شدند که نسبت به سال قبل ۴/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. بر این اساس، سهم راه‌آهن از کل مسافر جابه‌جا شده در سال ۱۳۸۹، ۳/۰ درصد بود.

همچنین در سال مورد بررسی، ۳۳/۵ میلیون تن کالا از طریق راه‌آهن حمل شد که در مقایسه با سال قبل ۲/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. سهم بخش ریلی از کل بار حمل شده در کشور در سال مذکور معادل ۴/۷ درصد بود. همچنین، در این سال حدود ۱/۴ میلیون تن کالا (شامل کالاهای نفتی و

جدول ۷-۶- عملکرد حمل و نقل ریلی

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷		
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷		
۴/۰	۵/۷	۲۸/۸	۲۷/۷	۲۶/۲	جابه‌جایی مسافر (میلیون نفر)
۲/۰	-۰/۷	۳۳/۵	۳۲/۸	۳۳/۰	حمل کالا (میلیون تن)
-۳/۷	۹/۶	۱۴۳۲/۰	۱۴۸۷/۰	۱۳۵۷/۰	ترانزیت کالا (هزار تن)

ماخذ: سالنامه آماری راه‌آهن ج.ا.ا.، سال‌های مختلف

در سال مورد گزارش، ناوگان ملکی مسافری با کاهش ۱۰/۴ درصدی نسبت به سال قبل به ۱۲۹ فروند رسید.

در این سال ۱۴۳/۲ هزار تن کالا توسط ناوگان حمل و نقل هوایی در «داخل کشور» یا «به مقصد خارج از کشور» حمل شد که در مقایسه با سال قبل ۱۸/۳ درصد رشد نشان می‌دهد.

۷-۲-۳- حمل و نقل هوایی

در سال ۱۳۸۹، تعداد مسافر جابه‌جا شده از طریق فرودگاه‌های کشور ۲۴ میلیون نفر بود که در مقایسه با سال قبل ۱۰/۱ درصد رشد داشت. بر این اساس، سهم حمل و نقل هوایی از کل مسافر جابه‌جا شده معادل ۲/۵ درصد بود. در سال ۱۳۸۹، سهم بخش غیردولتی در پروازهای داخلی و بین‌المللی به ترتیب ۶۰/۰ و ۵۸/۷ درصد بود.

جدول ۷-۷- عملکرد حمل و نقل هوایی

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷	
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷	
۱۰/۱	۸/۵	۲۴/۰	۲۰/۱	مسافر جابه‌جا شده (میلیون نفر)
۱۱/۸	۱۲/۵	۱۶/۱	۱۴/۴	پروازهای داخلی
۶/۸	۱/۴	۷/۹	۷/۴	پروازهای بین‌المللی
۱۸/۳	-۱/۹	۱۴۳/۲	۱۲۱/۰	کالای حمل شده (هزار تن)
۲/۶	-۷/۳	۱۵۷/۰	۱۵۳/۰	تعداد پروازهای ترانزیتی (هزار پرواز)

ماخذ: وزارت راه و ترابری

۷-۲-۴- حمل و نقل دریایی

در سال مورد گزارش، ظرفیت اسمی بنادر تجاری کشور به ۱۶۳/۰ میلیون تن (نفتی و غیرنفتی) رسید که در مقایسه با سال قبل ۸/۷ درصد افزایش داشت. در همین سال، ظرفیت ناوگان حمل و نقل دریایی تجاری نیز به حدود ۵/۷ میلیون تن رسید که نسبت به سال قبل ۵/۶ درصد رشد نشان می‌دهد.

عملیات کانتینری بنادر تجاری کشور با ۱۰/۸ درصد رشد از ۲۷۰۷ هزار TEU^(۱) در سال ۱۳۸۸ به ۳۰۰۰ هزار TEU در سال ۱۳۸۹ افزایش یافت. همچنین، ظرفیت کانتینری بنادر به ۵/۰ میلیون TEU بالغ شد که در مقایسه با سال قبل ۱۳/۶ درصد افزایش داشت.

بررسی آمار عملکرد بنادر کشور برحسب تخلیه و بارگیری کالاهای نفتی و غیرنفتی در سال ۱۳۸۹ نشان می‌دهد میزان تخلیه و بارگیری کالاهای نفتی و غیرنفتی در بنادر کشور به ترتیب ۴۳/۰ و ۹۷/۱ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۳/۹ درصد کاهش و ۱۲/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد.

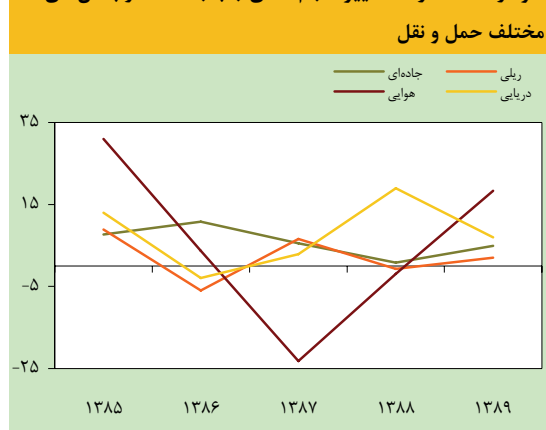
جدول ۷-۸- عملکرد بنادر کشور برحسب تخلیه و بارگیری کالا (میلیون تن)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷	
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷	
۱۲/۷	۲۴/۳	۹۷/۱	۸۶/۱	کالاهای غیرنفتی
-۳/۹	۹/۷	۴۳/۰	۴۴/۸	کالاهای نفتی
۷/۰	۱۸/۹	۱۴۰/۱	۱۳۰/۹	جمع

ماخذ: سازمان بنادر و دریانوردی

۱- Twenty-foot Equivalent Units (TEU)

نمودار ۷-۳- درصد تغییر حجم کالای جابه‌جا شده در بخش‌های مختلف حمل و نقل

۷-۳- شاخص‌های قیمتی در بخش حمل و نقل

۷-۳-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در

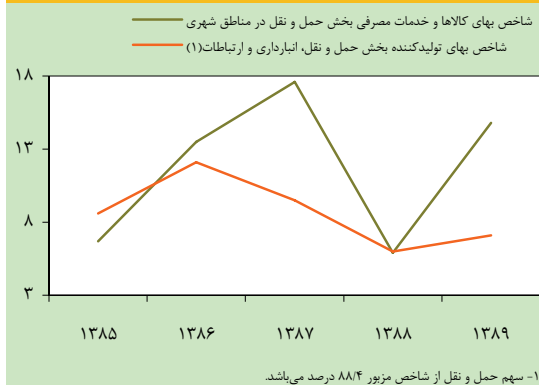
مناطق شهری

براساس گزارش نتایج شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران، شاخص قیمت حمل و نقل در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال قبل ۱۴/۸ درصد افزایش یافت. در سال مورد گزارش، شاخص بهای گروه «تعمیرات و سوخت وسایل نقلیه شخصی» ۳۴/۰ درصد افزایش یافت که ۵۲/۱ درصد از افزایش شاخص بهای گروه حمل و نقل را به خود اختصاص داد. این افزایش بیشتر تحت تاثیر بالا رفتن قیمت بنزین به میزان ۷۴/۰ درصد بود.

در گروه حمل و نقل، شاخص بهای گروه هزینه رفت و آمد ۱۹/۵ درصد افزایش داشت که بیشتر تحت تاثیر بالا رفتن کرایه تاکسی در داخل شهر به میزان ۲۲/۱ درصد، کرایه تاکسی سرویس به میزان ۱۸/۷ درصد و کرایه مسافرت با اتوبوس بین شهری به میزان ۱۸/۶ درصد بود.

۷-۳-۲- شاخص بهای تولیدکننده

نمودار ۷-۴- درصد تغییر شاخص‌های قیمتی بخش حمل و نقل

شاخص بهای تولیدکننده در بخش حمل و نقل،

انبارداری و ارتباطات^(۱) در سال ۱۳۸۹ در مقایسه با سال قبل ۷/۱ درصد افزایش یافت. در میان زیرگروه‌ها و اقلام این گروه، بالا رفتن بهای زیرگروه‌های بلیت مسافرت با اتوبوس به میزان ۱۸/۶ درصد، کرایه تاکسی در داخل شهر به میزان ۲۲/۰ درصد و حمل و نقل زمینی بار به میزان ۴/۶ درصد، با سهمی معادل ۸۰/۰ درصد از کل ضریب اهمیت گروه، سهم قابل توجهی در افزایش شاخص بهای گروه «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» داشتند.

(۱۳۸۳=۱۰۰)

جدول ۷-۹- شاخص بهای تولیدکننده بخش حمل و نقل

درصد تغییر	سال			ضریب اهمیت		
	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷			
۷/۱	۶/۰	۱۶۹/۳	۱۵۸/۱	۱۴۹/۱	۲۱/۰۴	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۸/۱	۵/۹	۱۷۸/۳	۱۶۵/۰	۱۵۵/۸	۱۷/۵۷	حمل و نقل زمینی
۱/۲	۱۴/۷	۱۶۹/۱	۱۶۷/۱	۱۴۵/۷	۱/۰۳	حمل و نقل هوایی
۰/۶	۲/۱	۱۰۴/۷	۱۰۴/۱	۱۰۲/۰	۲/۴۲	پست و مخابرات

۱- سهم بخش حمل و نقل از کل ضریب اهمیت بخش «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» ۸۸/۴ درصد است.